

ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM AREÁLU BOJIŠTĚ U LIPAN (okr. Kolín) PRAVĚKÉ A RANĚ STŘEDOVĚKÉ NÁLEZY

Povrchové prospekce na katastrech obcí Lipany a Vitice (okr. Kolín) probíhají od roku 2016 v rámci projektu NPÚ, jehož hlavním výzkumným cílem je hledání hmotných pozůstatků spojených s významným vojenským střetem známým jako „bitva u Lipan“. Dosavadní průběh terénního průzkumu však kromě naplňování primárního cíle přináší i další nové informace v podobě nekovových a především kovových artefaktů, chronologicky dalece přesahujících rámec jediné pozdně středověké bitvy, která se na území dnešních katastrů obou obcí odehrála 30. května 1434.

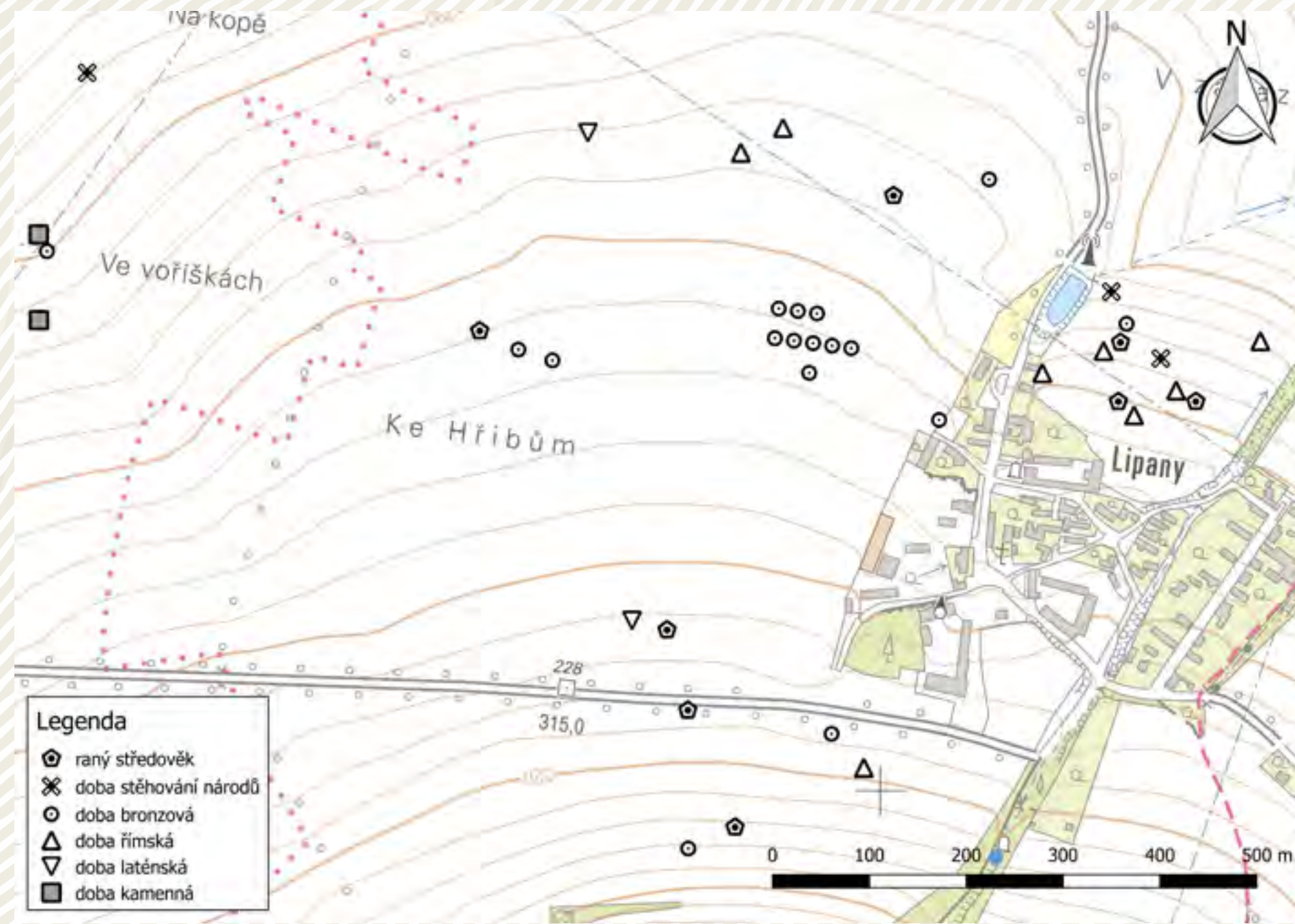
Katastrální území obcí Lipany a Vitice spadá do širší oblasti archeologicky bohatého Kolínska a úrodného středního Polabí a nové hmotné doklady spojené s pravěkými a raně středověkými aktivitami zde tedy nepůsobí překvapivě. Dosavadní archeologické poznatky z obou katastrů se opíraly především o starší a až na dále uvedené výjimky nahodilě jednotlivé nálezy, vesměs z druhé poloviny 19. a první poloviny 20. století, k nimž většinou chybí bližší nálezy kontext. Terénní povrchová prospekce se kromě kovových předmětů zachycovaných pomocí detektorů kovů zaměřila také na standardní povrchové sběry. Jejich prostřednictvím se podařilo shromáždit kolekci zlomků keramiky a několika pravěkých kamenných nástrojů.

V průběhu průzkumu, zejména pak v sezónách 2018–2019 (barevně odlišeno v plánu obr. 1), byly na katastrálním území Vitice a Lipan evidovány archeologické nálezy, které chronologicky nesouvisí se zkoumanou událostí a jejichž zařazení zahrnuje širokou škálu od období metalického pravěku do mladšího raného středověku.

Přinejmenším ve třech případech však můžeme hovořit o koncentraci kovových nálezů v omezeném prostoru, jejíž výpověď je navíc potvrzena i výskytem zlomků keramiky.

Chronologicky a typologicky jde o následující situace:

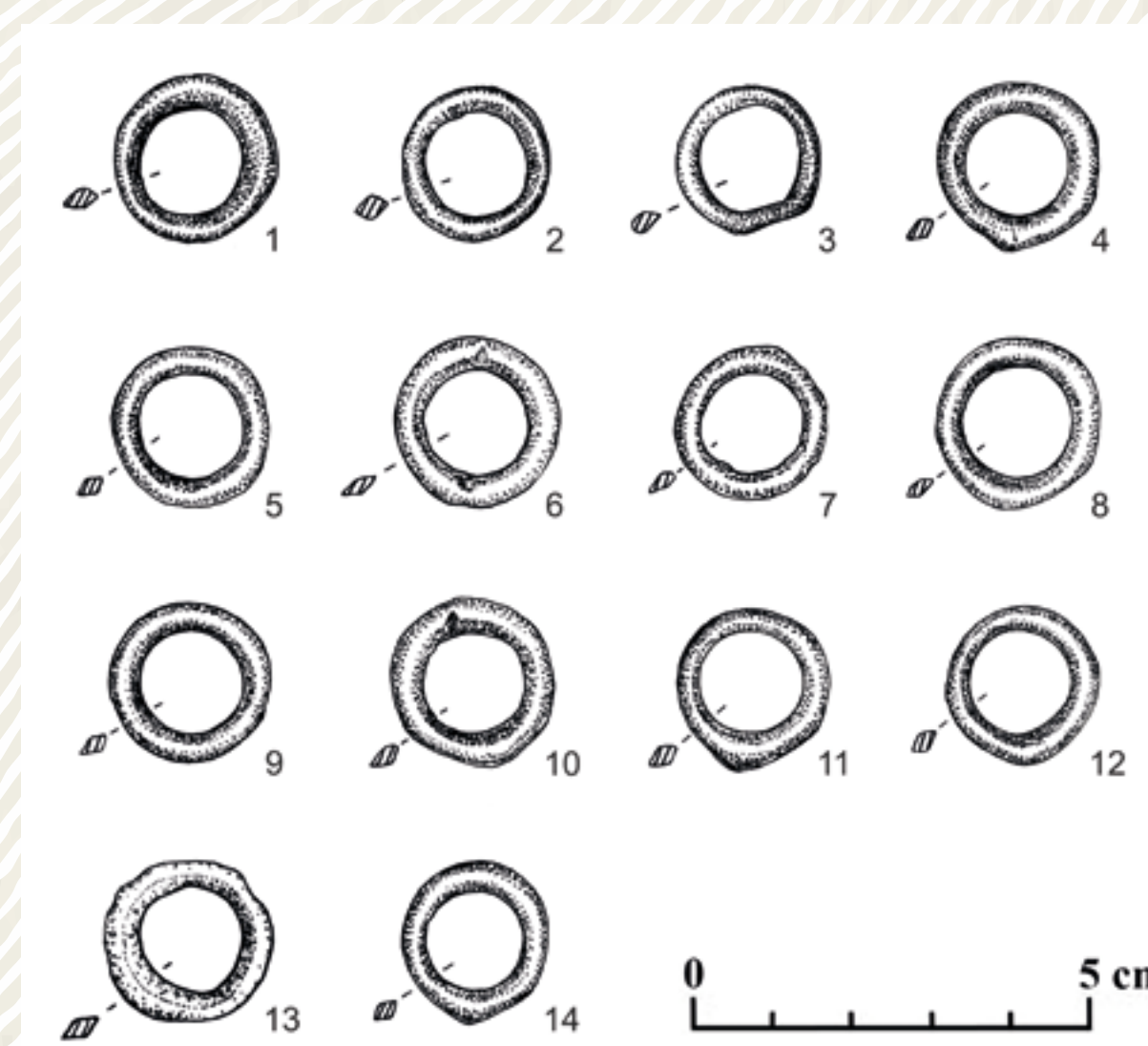
- Pozůstatky depotu plochých bronzových kroužků a pravděpodobně i dalších artefaktů z mladší až pozdní doby bronzové souvisejících se sídlištními aktivitami, jejichž stopy pravděpodobně zničila novověká těžba hlíny pro cihlářské účely na severozápadním okraji obce Lipany.
- Pravděpodobné sídlištní aktivity z doby římské potvrzené nálezem mince císaře Traiana Decia, samostatlivé spony a souborem pravděpodobně souvisejících drobných bronzových fragmentů a slitků v poloze „Ke Hřibům“ na rozhraní katastrálních území Lipan a Vitice.
- Nejnižší sídlištní areál byl identifikován na severním okraji obce Lipany, na plošině pozvolna klesající severně k meliorační rýze, který je na východě ostře ohraničen geologickým útvarem Čertova brázda. Poloha byla osídlena v období mladší doby bronzové, doby římské, langobardské fáze doby stěhování národů a ve starší době hradištní, což dokládají nálezy chronologicky zařaditelných kovových artefaktů. Povrchová prospekce přinesla i četné, zatím nezpracované bronzové nálezy v podobě fragmentů a slitků a rovněž soubor dosud neanalyzovaných keramických zlomků.

Mapový podklad s místy jednotlivých pravěkých a raně středověkých nálezů

Nálezy získané detektorovou prospekcí v letech 2016–2018

Depot bronzových kroužků z mladší doby bronzové

Drobné nálezy získané detektorovou prospekcí v letech 2018 a 2019

Pracovní tým odboru archeologie NPÚ, GmŘ (L. Militká, Z. Petříková, S. Kučková)

Aplikace detektorové prospekce v prostoru areálu středověkého bojiště u Lipan

Autor: Mgr. Lenka Militká

Antoniniani Traiana Decia (249–251)

Denár Antonina Pia (138–161)

Denár císaře Commoda (180–191)

Avarské bronzové nákončí opasku (8. století)

Avarské postříbřené kování

Esovitá ptačí spona vyrobená ze stříbra, na lící straně pozlacená (doba stěhování národů)

Loukořtové kolečko (pravděpodobně amulet) z doby laténské (2.–1. století př. Kr.)

Destičkovité spony vyrobené v oblasti severních římských provincií (2.–3. století)

